Deloitte.

Accountantsverslag 2018

Gemeente Albrandswaard

4 juli 2019

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
3072 AP Rotterdam
Postbus 3031
3000 CA Rotterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9830
ww.deloitte.nl

STRIKT VERTROUWELIJK
Aan de leden van de gemeenteraad
van de gemeente Albrandswaard
Postbus 1000
3160 GA RHOON

Datum
4 juli 2019

Ons kenmerk
2019.070740/CP

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2018 van de gemeente Albrandswaard aan. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2018 van de gemeente Albrandswaard.

De jaarrekening 2018 van de gemeente Albrandswaard geeft een getrouw beeld

De jaarrekening 2018 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Albrandswaard. Wij zijn voornemens bij deze jaarrekening een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij hebben deze rapportage tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op dinsdag 11 juni 2019 besproken en zullen eventuele vragen die u heeft, beantwoorden. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de gemeentecontroller en de betrokken medewerkers van het domein Financiën.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

C.c. college van burgemeester en wethouders

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de ‘Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, mei 2018’ gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2018	3
Inleiding	4
De financiële positie van uw gemeente	6
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	10
Interne beheersing	17
Overige aangelegenheden	18
Bijlagen	19

Bestuurlijke samenvatting controle 2018

Conclusies jaarrekeningcontrole 2018

Getrouwheid en rechtmatigheid	Wij hebben de jaarrekening 2018 van de gemeente Albrandswaard voorzien van een controleverklaring met een goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 551.000 respectievelijk € 1.653.000.	Controleverklaring 2018
Grondexploitaties	Wij hebben het proces beoordeeld waarlangs het management de schattingen maakt met betrekking tot de grondexploitaties en wij hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben ten aanzien van de grondexploitaties geen inhoudelijke correcties geconstateerd. Wel adviseren wij u aandacht te besteden aan de exploitatie van Polder Albrandswaard.	Grondexploitaties
Financiële positie	Het weerstandsvermogen bedraagt € 11,2 miljoen. Dit is hoger dan het door uw gemeente gekwantificeerde risico ad € 4,0 miljoen. De financiële positie van de gemeente ultimo 2018 is licht gedaald ten opzichte van ultimo 2017.	Vermogenspositie van uw gemeente
Interne beheersing	Als onderdeel van de interim-controle 2018 hebben wij de opzet en het bestaan van de processen bij de GR BAR-organisatie getoetst. De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter d.d. 25 januari 2019 gericht aan de BAR-organisatie.	Aandachtspunten voor de interne beheersing
Begrotings-rechtmatigheid	De jaarrekening 2018 bevat geen rechtmatigheidsfouten ten aanzien van begrotingsrechtmatigheid die meetellen in ons oordeel.	Begrotings-rechtmatigheid
Sociaal domein	De kosten van de regionale jeugdzorg bestaan uit de geraamde bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Jeugdzorg Rijnmond en een aanvullende bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling als gevolg van het voorlopige nadelig resultaat over 2018. De aanvullende bijdrage 2018 is in de jaarrekening verwerkt. De gemeente heeft voor een bedrag van € 162.000 aan bestedingen voor Jeugdzorg geen productieverantwoordingen met controleverklaringen ontvangen. Hierdoor is er geen controle-informatie verkregen over de prestatielevering van deze bestedingen in het kader van Jeugdzorg. Wij hebben het bedrag van € 162.000 meegenomen als onzekerheid in ons oordeel over de getrouwheid en de rechtmatigheid.	Sociaal domein

Inleiding

Eerst gaan wij in op de hoofdpunten van de controle 2018

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2018

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2018 van de gemeente Albrandswaard uitgevoerd en wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid bij deze jaarrekening.

Verloop van het proces

De jaarrekeningcontrole 2018 is in overeenstemming met het auditplan 2018 en de planning uitgevoerd.

De conceptjaarstukken en de onderbouwing van de cijfers en toelichtingen waren bij de start van de controle van voldoende kwaliteit voor het kunnen uitvoeren van de controle. Met betrekking tot de onderlinge uitwisseling van sterke en kwetsbare aspecten van de drie jaarrekeningen van de gemeenten, kan nog een verdere kwaliteits- en efficiencyslag worden gerealiseerd. Ook de onderlinge afstemming tussen vakafdelingen en ondersteunende afdelingen binnen de BAR-organisatie kan verder worden versterkt. Daarnaast kan de borging van jaarlijkse processen ten aanzien van de jaarrekening beter; als er personele wisselingen zijn, merken wij dat de aanlevering van mindere kwaliteit wordt en de aanlevering vertraging oploopt.

Geen niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2018 geconstateerd.

Geen niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporterings-drempel die van invloed zijn op de WNT.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 25 oktober 2018 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2018. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekeningen 2015 tot en met 2019 van de gemeente Albrandswaard, vastgesteld door de gemeenteraad op 14 november 2015.
- Het toetsingskader 2018 van 5 maart 2019.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2018 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2018 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleverordening:

- Voor fouten is de tolerantie 1% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: € 551.000.
- Voor onzekerheden is de tolerantie 3% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: € 1.653.000.

De rapportagetolerantie voor fouten en onzekerheden bedraagt € 50.000.

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2018.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2018.

Wij hebben het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Albrandswaard

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente Albrandswaard, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

De financiële positie van uw gemeente

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een samenvatting van de ontwikkelingen in het vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2017 beperkt afgenomen

In het BBV, de verslaggevingsregels van gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen in principe geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten 2017 bedraagt € 0,212 miljoen nadelig. Per saldo is tussentijds € 1,009 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2017 € 0,797 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (* € 1 miljoen)	**2018**	**2017**	**2016**	**2015**
Eigen vermogen per 1 januari	**18,4**	**19,2**	**18,7**	**21,1**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 1,0	-/- 0,7	0,2	-/- 0,3
Gerealiseerd resultaat	0,8	-/- 0,1	0,3	-/- 2,1
Totaal (*'saldo van baten en lasten'*)	**-/- 0,2**	**-/- 0,8**	**0,5**	**-/- 2,4**
Omzetting reserve riolering naar voorziening				
Eigen vermogen per 31 december	**18,2**	**18,4**	**19,2**	**18,7**

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2018 21,2% van het balanstotaal (2017: 23,7% van het balanstotaal).

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen aan reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

Exploitatieresultaat (in € 1.000)

Totale baten	54.095	
Totale lasten	54.307	
Gerealiseerde saldo van baten en lasten		**-/- 212**
Af: stortingen in reserves	803	
Bij: onttrekkingen aan reserves	1.812	
Saldo mutaties reserves		1.009
Gerealiseerd resultaat		**797**

Saldo van baten en lasten (in miljoen)

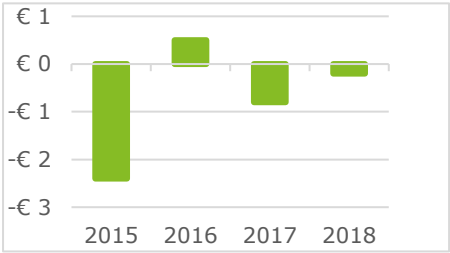

Mutaties in reserves (in miljoen)

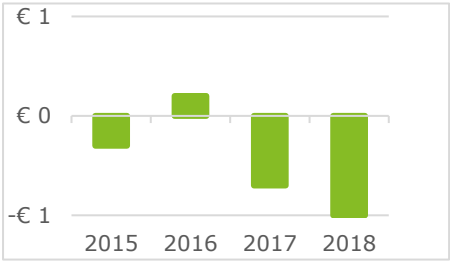

Concreet betekent dit voor uw gemeente het volgende:

De exploitatie over 2018 laat een nadelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 0,2 miljoen zien ten opzichte van een begroot nadelig saldo (na wijziging) van € 1,1 miljoen. Dit is een voordeel van € 0,9 miljoen. In het jaarverslag is de analyse opgenomen, waarin op hoofdlijnen een verklaring wordt gegeven voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

Voor een gedetailleerd overzicht van de afwijkingen en de verklarende toelichting hierop verwijzen wij u naar de toelichting op de programma's.

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

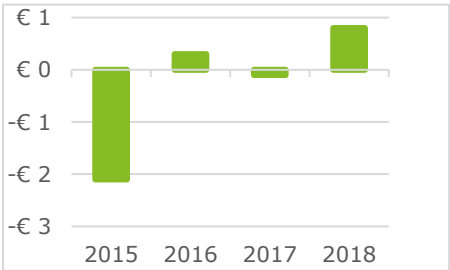

Het weerstandsvermogen is gedaald

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling verwijzen wij naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag 2018) bedraagt € 11,2 miljoen (2017: € 12,0 miljoen). Er is dus sprake van een daling van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De benodigde weerstandscapaciteit is door uw gemeente berekend aan de hand van een risico-inschatting.

De risico's in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag zijn gekwantificeerd met behulp van een inschatting van de mogelijke financiële impact en de kans dat het risico zich voordoet.

De benodigde weerstandscapaciteit is door de gemeente berekend op € 4,0 miljoen (2017: € 3,9 miljoen).

De daling van de beschikbare weerstandscapaciteit en de stijging van de benodigde weerstandscapaciteit leiden ertoe dat de ratio van het weerstandsvermogen per ultimo 2018 naar 2,8 gedaald is (in 2017: 3,1).

Voor meer gedetailleerde informatie over uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag 2018.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

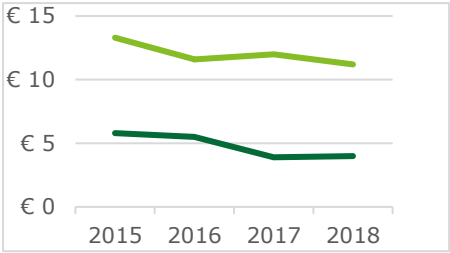

Beschikbaar **Benodigd**

Ratio weerstandscapaciteit

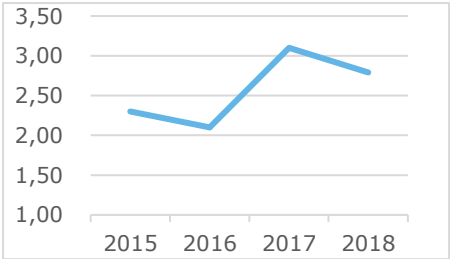

De financieringspositie van de gemeente Albrandswaard toont een tekort

Uit de financiële structuur per jaareinde, zoals hiernaast gevisualiseerd, is op te maken dat de op lange termijn benodigde financiering is toegenomen. Daarnaast is de beschikbare financiering op lange termijn gestegen. Wij verwijzen u voor nadere informatie naar de paragraaf Financiering van het jaarverslag 2018.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, zoals opgenomen in het jaarverslag 2018, wordt een weergave van een aantal belangrijke financiële kengetallen verstrekt zoals de solvabiliteitsratio, de schuldratio (vreemd vermogen) en de nettoschuldquote.

Financiering op lange termijn (in € 1.000)	**2018**	**2017**	**2016**	**2015**
Stand van de reserves	17.423	18.499	18.865	20.760
Gerealiseerd resultaat	796	-/- 67	319	-/- 2.027
Voorzieningen	8.105	6.905	7.111	7.993
Schulden op lange termijn	39.735	38.355	42.174	40.494
Beschikbaar op lange termijn	**66.059**	**63.692**	**68.469**	**67.220**
Vaste activa	60.016	55.786	57.668	55.752
Voorraden	10.034	12.716	12.878	10.686
Vastgelegd op lange termijn	**70.050**	**68.502**	**70.546**	**66.438**
Financieringspositie	**-/- 3.991**	**-/- 4.810**	**-/- 2.077**	**782**

Financieringsstructuur (in miljoen)

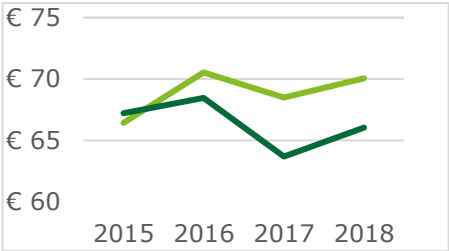

Vastgelegd **Beschikbaar**

Financieringspositie (in miljoen)

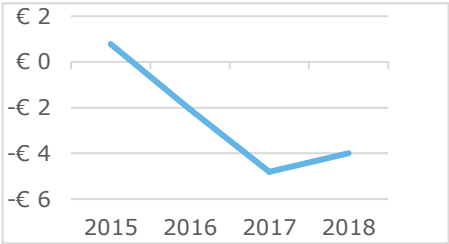

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Dit hoofdstuk bevat onze bevindingen die, volgens ons professionele oordeel, van belang zijn om te rapporteren

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn in de jaarrekening 2018 uiteengezet.

Wij concluderen dat de door de gemeente gehanteerde grondslagen aanvaardbaar zijn.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2018 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2018 (programmaverantwoording en de verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2018 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten en de SiSa-bijlage).

In het onderdeel "programmaverantwoording" van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NV COS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste, hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 het BBV.
- Wij hebben voor zover wij kunnen beoordelen vastgesteld dat verklaringen van het college in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden. Deze verklaringen dienen te omvatten:
  - de belangrijkste risico's met betrekking tot het beleid van de gemeente;
  - een beschrijving van het ontwerp van de beheersing van interne risico's en interne-controlesystemen en een rapportage ten aanzien van de werking van de beheersing van interne risico's en interne-controlesystemen tijdens het boekjaar;
  - een beschrijving van eventuele belangrijke wijzigingen en eventuele belangrijke verbeteringen die staan gepland, inclusief een bevestiging dat deze zijn besproken met de gemeenteraad.

Bij onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn goed met elkaar verenigbaar.

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

Een van uw grootste balansposten (11,7% van het balanstotaal) zijn de grondexploitaties.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- *Planning*: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- *Programmering*: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel, appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- *Prijs*: de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer zij collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze aspecten het proces beoordeeld waarlangs het management schattingsposten ontwikkelt en wij hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet om ons een afzonderlijk oordeel te vormen over de grond-exploitaties. Wij zijn van mening dat de verslaggeving-spraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door u voor de jaarrekening 2018 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd) en waar nodig zijn door u de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2018 is op basis hiervan € 2,8 miljoen opgenomen in de voorziening, om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten (2017: € 2,6 miljoen) te dekken. Het totaal betreft de plannen met een voorziening. Hiervan zijn de grootste twee plan Spui € 2,0 miljoen en centrumplan Poortugaal € 0,9 miljoen.

Belangrijkste grondexploitaties
(boekwaarde exclusief de voorziening in miljoen)

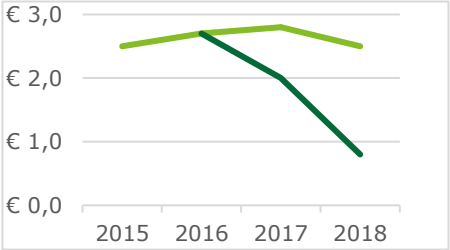

Polder Albrandswaard
Portland

Totaal grondexploitaties
(boekwaarde exclusief de voorziening in miljoen)

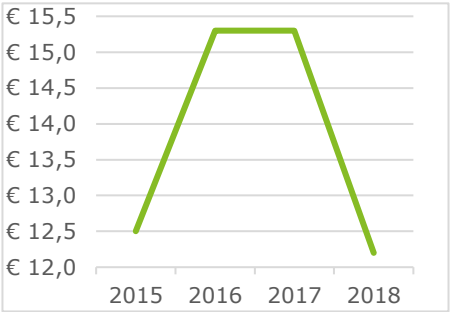

Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten.
- Externe deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de:
  - gehanteerde uitgangspunten betreffende het programma en de planning in de grondexploitatie;
  - geraamde grondprijzen en grondopbrengsten.
- Het niveau van de nog te maken plan- en civiele kosten op een deugdelijke wijze heeft bepaald.

Wij adviseren u om de onderlinge beoordeling van grondexploitaties door de planeconomen zichtbaar vast te leggen. Hiermee kunt u uw opsteldossier een volgende kwaliteitsslag geven, doordat de afwegingen in de gemaakte schattingen inzichtelijk worden.

Zoals blijkt uit de figuren hiernaast nemen de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten af en wordt een resultaat van voorgaande twee parameters verwacht van in totaal € 9,5 miljoen verwacht (2017: € 13,0 miljoen). Deze (verwachte) uitkomsten zijn in belangrijke mate afhankelijk van de uitgangspunten voor de planning (fasering) en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode).

Tussentijdse winstnemingen

In maart 2016 heeft de commissie BBV de Notitie grondexploitaties gepubliceerd. Hierin is opgenomen dat voor winstneming de 'percentage of completion'-methode moet worden toegepast. Hierbij geldt dat, indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, tussentijdse winst moet worden genomen. Voor toepassing van de POC-methode is het van belang dat het resultaat betrouwbaar kan worden geschat en moet er sprake zijn van verkochte gronden en gerealiseerde kosten.

Uw gemeente heeft in 2018 tussentijdse winsten genomen op de projecten Overhoeken III en Portland. Deze winsten zijn juist berekend.

Grote projecten

In voorgaande periode hebben wij u geattendeerd op het feit om aan het project Polder Albrandswaard extra aandacht te besteden. Bij de actualisatie ten aanzien van de jaarrekening 2018 is er voor dit project extra vertraging ingerekend dat het resultaat heeft verslechterd met € 197.000. Hierdoor is er dit jaar een voorziening gevormd voor € 71.000. De nog te realiseren opbrengsten kunnen als volgt worden weergegeven:

jaar	nog te realiseren opbrengsten
2019	€ 1.046.865
2020	€ 1.435.050
2021	€ 923.393
Totaal	**€ 3.405.308**

Er zijn nog geen opties voor dit project gesloten en de kans is daardoor aanwezig dat u verdere vertraging oploopt. Wij adviseren u derhalve aandacht te houden voor dit project om de geplande voortgang in verkopen te realiseren. Eveneens heeft u ons de vraag gesteld of de fonds-afdrachten juist zijn verwerkt. In 2018 heeft u één kavel verkocht; in de koopprijs was de afdracht aan het gebiedsfonds verwerkt. De uitgaven voor het gebiedsfonds zijn eveneens verwerkt in de grondexploitatie en derhalve kunt u dit administratief niet elders rubriceren. Om vorderingen ten aanzien van dit gebiedsfonds te monitoren zult u een afzonderlijk (handmatig) overzicht moeten creëren.

Nog te maken kosten (in miljoen)

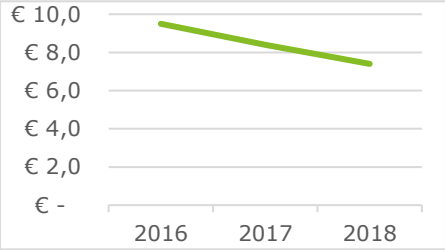

Te realiseren opbrengsten (in miljoen)

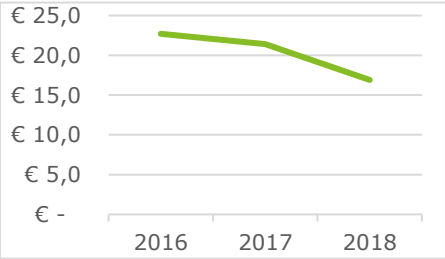

Resultaat (in miljoen)

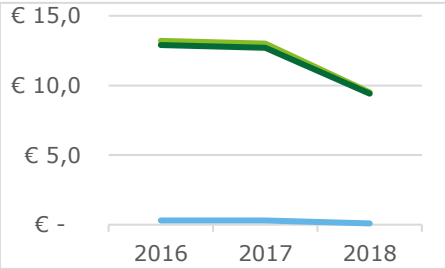

Resultaat nog te maken kosten en opbrengsten
Balanswaarde
Resultaat

Sociaal domein

Het domein 'maatschappij' heeft sinds de start van de BAR-organisatie veel ontwikkelingen meegemaakt. Mede door al deze ontwikkelingen signaleren wij dat het stroomlijnen van de bedrijfsvoering nog niet optimaal is ingeregeld. Als voorbeeld vermelden wij dat:

- De controle op rechtmatige verstrekking over 2018 nog niet intern in uw organisatie is gewaarborgd. Uw organisatie geeft aan dat dit vanaf 2019 beter op orde is.

- De analyse op overlopende posten nog niet synchroon loopt aan het jaarrekeningproces, maar pas later wordt uitgevoerd.

Jeugdzorg

De kosten van de regionale jeugdzorg bestaan uit de geraamde bijdrage 2018 aan de gemeenschappelijke regeling Jeugdzorg Rijnmond en een aanvullende bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling als gevolg van het voorlopige nadelig resultaat over 2018. Deze laatste post is eveneens verwerkt in uw jaarrekening 2018.

Daarnaast heeft u een kleine post van lokale uitgaven aan Jeugdzorg. Wij hebben hiervan de productieverant-woordingen beoordeeld. Van een aantal aanbieders kleiner dan € 50.000 heeft u volgens uw eigen beleid geen gecontroleerde productieverantwoording ontvangen of zijn er controleverklaringen met beperking afgegeven. Dit betreffen in totaal twaalf aanbieders met een totaalbedrag van € 162.000 dat wij aanmerken als een onzekerheid in onze controle (2017: € 186.000).

Persoonsgebonden budgetten

De werkelijke uitputting van de persoonsgebonden budgetten voor Wmo en Jeugdzorg bedraagt volgens de SVB € 602.000. Vanaf 2018 heeft u in uw proces bij herindicatie verankerd dat de PGB-lasten worden beoordeeld op prestatielevering en de rechtmatigheid van de PGB-gerechtigde zelf vast te stellen. Wij vinden het controlespoor voldoende om de onzekerheden die vanuit de verklaring van de SVB achterblijven te mitigeren.

Productieverantwoordingen Wmo

De gemeente heeft van de zorgleveranciers controle-verklaringen ontvangen bij de productieverantwoordingen. De ontvangen verantwoordingen zijn door uw gemeente geanalyseerd. Drie leveranciers hebben over 2018 (nog) geen verantwoording voorzien van een controleverklaring aan u verstrekt. Dit zijn alle aanbieders die een productie-verantwoording hebben van kleiner dan € 50.000. Wij hebben deze drie aanbieders als onzeker aangemerkt. Dit betreft een totaalbedrag van € 9.000 (2017: 81.000). Gezien de zeer beperkte omvang nemen wij dit niet mee in ons oordeel.

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2018, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotings-jaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 van de commissie BBV. Het overschrijden van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft niet in alle gevallen te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma.

De overschrijdingen zijn in te delen in categorieën, zoals genoemd in de Kadernota Rechtmatigheid 2018 (paragraaf 4.2.3) en in de hieronder opgenomen tabel ook door ons vermeld.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van deze overschrijding naar de analyse begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in de 'Analyse afwijkingen begroting na wijziging en realisatie' van de jaarrekening 2018.

Hiermee legt uw gemeente verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2018.

Begrotingsoverschrijdingen

Programma I Openbare Orde & Veiligheid & Algemeen Bestuur (totaal € 497.990)	De overschrijding bedraagt € 497.990 en wordt naast overschrijdingen ten behoeve van coalitie onderhandelingen. Daarnaast veroorzaakt een ophoging van de voorziening wethouderspensioenen waarvan de berekeningen laat beschikbaar waren. *Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.*
Programma IV Financiën (totaal € 261.262)	De overschrijding wordt voor € 209.400 veroorzaakt door de stelpost (taakstelling) behalen inkoopvoordeel. Hierbij speelt dat deze in 2018 nog niet volledig was verdeeld/toebedeeld, waardoor een nadere analyse niet mogelijk is en deze post in het totaal wel behaald is qua budgettair rekeningresultaat. Daarnaast bleek bij het opstellen van de jaarrekening dat de voorziening dubieuze debiteuren met € 41.000 verhoogd moest worden. *Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.*

De geconstateerde lastenoverschrijdingen zijn formeel altijd onrechtmatig.

De overschrijdingen tellen op basis van de door de raad vastgestelde criteria niet mee in het accountantsoordeel.

Programma VI SportSport (totaal € 244.385)	De overschrijding van € 244.385 wordt voor het grootste deel gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten (€ 185.000). Dit betreft het zwembad. De overige overschrijdingen worden veroorzaakt door hogere exploitatie-kosten voor het zwembad en de renovatie van de sporthal van campus Portland ad € 58.000. Dit is in lijn met de kaders van de raad. *Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.*

De geconstateerde kostenoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig worden aangemerkt hebben – gezien de oorzaak en de toelichting – geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid van Europees aanbesteden

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole en door de uitkomsten bij de GR BAR-organisatie is onderzoek gedaan naar de naleving van de Europese aanbestedingsregels. Tijdens het onderzoek is gebruikgemaakt van de door de organisatie uitgevoerde interne-controlewerkzaamheden en zijn aanvullende waarnemingen verricht. Samen met uw organisatie zijn de belangrijkste leveranciers onderzocht op de rechtmatigheid van de uitgaven in boekjaar 2018.

Wij hebben bij deze controle geen onrechtmatigheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2018 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien zeven documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2018. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Bij de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten met betrekking tot naleving van de Wet normering topinkomens (WNT) geconstateerd

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2018 niet meer bedragen dan € 189.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten het salaris openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

Wij hebben geen overschrijding van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of overtreding van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of overtreding van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschatting, het proces dat het college daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de rekeningencommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

In voorgaande rapportages hebben wij gerapporteerd over het bestaan van een conceptfrauderisicoanalyse en u geattendeerd op het belang van de vaststelling ervan door de verschillende gremia binnen uw gemeente alsmede een periodieke actualisatie hiervan als vast onderdeel van het interne-controlesysteem. Tijdens de interim-controle 2018 hebben wij vastgesteld dat de frauderisicoanalyse middels het interne-controleplan is gecommuniceerd. Wij vinden dit een positieve ontwikkeling. Wel adviseren wij u deze gemaakte frauderisicoanalyse te beoordelen en aan te vullen indien uw gemeente specifieke risico's ziet.

Wij constateren dat de frauderisicoanalyse op een transparante wijze is opgebouwd en jaarlijks geactualiseerd zal worden door uw gemeente. Onze conclusie is dat wij geen aanvullende frauderisico's geïdentificeerd hebben, die relevant zijn voor de accountantscontrole 2018.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen van fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering en naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude hebben ontdekt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

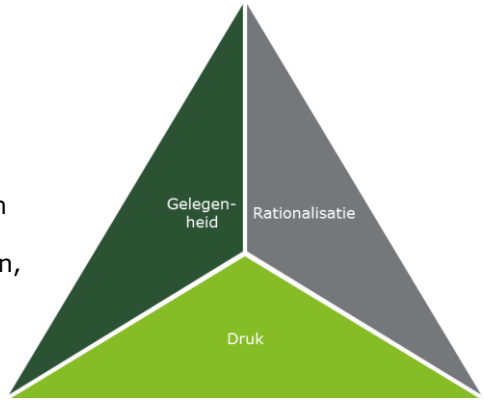

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen 2018

Aandachtspunten in de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2018 een interim-controle uitgevoerd bij de BAR-organisatie. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet en het bestaan van de maatregelen van de administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle van de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter d.d. 25 januari 2019 gericht aan de BAR-organisatie.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen gaan over de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

De IT-omgeving en een adequate opzet en werking daarvan nemen een dominante plaats in binnen uw organisatie voor een betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking. De IT-audit zal in komende jaren een steeds belangrijker onderdeel worden van de jaarrekeningcontrole.

Cyberrisico’s

Cyber is een onlosmakelijk onderdeel geworden van onze samenleving. Dagelijks werken wij met digitale oplossingen, zowel privé als zakelijk. Door gebruik van internet, interne netwerken en bedrijfsapplicaties hebben alle organisaties, ongeacht hun omvang, te maken met aan cyber gerelateerde risico’s zoals cybercrime. Als cyberrisico’s zich voordoen, kunnen deze een (significante) impact hebben op de financiële systemen, de interne-beheersingsmaatregelen en de jaarrekeningcontrole. Daarnaast kunnen deze leiden tot reputatie- en imagoschade voor uw organisatie.

Aangezien iedere organisatie waardevolle informatie heeft te verliezen of ernstige schade kan lijden als de IT-infrastructuur (tijdelijk) niet meer beschikbaar is, benadrukken wij het belang van een cyberrisicoanalyse als vast onderdeel van het interne-controlesysteem, dat erop is gericht bedrijfsrisico’s te onderkennen, het belang en de waarschijnlijkheid daarvan in te schatten en de interne beheersing daarop toe te spitsen.

Tijdens gesprekken heeft het management aangegeven zich bewust te zijn van cyberrisico’s en is vastgesteld dat er diverse trajecten lopen om deze risico’s te mitigeren.

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties

Bevestigingen van het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Albrandswaard een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage Aa – Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen boven de rapportagedrempel van € 50.000.

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**-**	**-**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**-**	**-**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout (afdrachten in de grondexploitaties met een nadelig plansaldo)	-	-
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	-	-
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**-**	**-**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten (begrotingsonrechtmatigheid)	-	
Extra foutieve financiële beheer handelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	-	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	-	
Overige rechtmatigheidsfouten	-	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**-**	

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en in het Normenkader 2018 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage Ab – Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle boven de rapportagedrempel van € 50.000.

Aard van de onzekerheden (x € 1.000)	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Overige onzekerheden (verantwoordingen Wmo en Jeugdzorg)	162	162
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**162**	**162**
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/Etc.)	-	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	-	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	-	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**162**	

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en in het normenkader 2018 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dat houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage B – Bevindingen controle SiSa-bijlage 2018

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Hieronder treft u deze tabel aan.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
EZ F1	Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2018	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2018	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Bijlage C – Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Albrandswaard

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Albrandswaard in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Het stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke training inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde onafhankelijkheidsevaluatie) wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een raad van commissarissen of auditcommissie overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om komend boekjaar teamleden bij de gemeente Albrandswaard te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Albrandswaard

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente Albrandswaard die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Bijlage D - Algemene Verordening Gegevensbescherming

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Per 24 mei 2016 is de AVG in werking getreden. De AVG is van toepassing op elke organisatie in de Europese Unie (EU) die persoonsgegevens verwerkt. Daarnaast zal de wetgeving ook gaan gelden voor organisaties die diensten en/of goederen aanbieden aan individuen in de EU al dan niet om iets. Mocht een organisatie het gedrag van individuen monitoren voor zover dit gedrag plaatsvindt op het grondgebied van de EU dan zal de organisatie ook moeten voldoen aan de AVG. De AVG heeft dus een reikwijdte die verder gaat dan slechts de grenzen van de EU. Tot 25 mei 2018 hadden organisaties de tijd om hun processen op de AVG aan te passen. Daarna kan iedere natuurlijke persoon binnen de EU organisaties aanspreken op het niet-nakomen ervan. De wetgeving wil het transparant, zorgvuldig en bewust gebruik van persoonsgegevens bevorderen en de huidige wetgeving vernieuwen.

Rechten van individuen

De AVG maakt het voor individuen mogelijk om kosteloos inzicht te krijgen in de persoonsgegevens die een organisatie van dat individu verwerkt. In bepaalde gevallen is het dan mogelijk voor een individu om gegevens te wijzingen, te laten verwijderen, een verzoek in te dienen om verdere verwerking te blokkeren en zelfs om te vragen of de gegevens overgedragen kunnen worden naar een andere partij.

Wat is er gelijk gebleven?

Hoewel de AVG veranderingen met zich meebrengt, zullen veel van de reeds bestaande principes gelijk blijven. Zo mogen gegevens alleen voor een specifiek doeleinde

worden verwerkt, moet er een wettelijke basis bestaan voor het gebruik van die gegevens en mogen zij niet verder verwerkt worden indien dit niet verenigbaar is met het oorspronkelijke doel. Ook zal onder de AVG de plicht blijven bestaan om datalekken binnen 72 uur te melden.

Verwerkingsverantwoordelijkheid

Wellicht een van de grootste veranderingen is het beginsel van de verwerkingsverantwoordelijkheid. Organisaties zijn verantwoordelijk voor de naleving van alle bepalingen uit de AVG en zij moeten kunnen aantonen dat zij dit actief doen. Dit betekent dat de AVG een hoge mate van volwassenheid en documentatie verlangt. Zonder het actief documenteren van genomen maatregelen en de afwegingen die gemaakt zijn om tot die maatregelen te komen, wordt het lastig voor organisaties om aan te tonen dat zij actief bezig zijn geweest met deze wetgeving.

Additionele plichten - Gegevensbescherming door ontwerp en standaardinstellingen

Naast meer rechten voor individuen introduceert de AVG ook aanvullende plichten ten opzichte van de Wet bescherming persoonsgegevens. Zo zullen organisaties een register moeten opstellen waarin zij hun verwerkingsactiviteiten opnemen met daarbij aanvullende informatie zoals bewaartermijnen en genomen beveiligingsmaatregelen.

Daarnaast zullen alle processen ontworpen moeten worden met de bescherming van persoonsgegevens als centraal uitgangspunt, het zogenoemde 'gegevensbescherming door ontwerp' ('privacy by design').

Daarbij zullen deze processen ook nog eens standaard de voor het individu minst indringende instellingen moeten hebben, het zogenoemde 'gegevensbescherming door standaardinstellingen' ('privacy by default'). Technische en organisatorische maatregelen moeten daarom worden genomen gedurende het gehele proces van het verwerken van persoonsgegevens (art. 25 AVG). Al deze maatregelen hebben als doel het vertrouwen van het individu in de digitale wereld te vergroten.

Risicoassessment - Gegevensbescherming effectbeoordeling

Voor iedere nieuwe gegevensverwerking dient de verantwoordelijke gegevensverwerker een impactanalyse uit te voeren indien de verwerking een hoog risico oplevert voor de bescherming van persoonsgegevens van de betrokkene. Deze impactanalyse zal uitgevoerd moeten worden met het individu als uitgangspunt en moet in ieder geval plaatsvinden indien een organisatie systematisch individuen monitort of op grootschalig niveau gevoelige gegevens verwerkt. Hierbij zal grootschalig ingevuld worden aan de hand van zowel de hoeveelheid gegevens als de hoeveelheid betrokkene.

Toezichthoudende autoriteit

Ieder EU-land zal ten minste één toezichthoudende autoriteit aanwijzen die bevoegd is om handhavend op te treden in het geval dat de AVG niet wordt nageleefd. In Nederland is dat de Autoriteit Persoonsgegevens (voorheen College Bescherming Persoonsgegevens). Deze autoriteiten hebben daarnaast ook als taak om praktische informatie te verstrekken over de AVG en om leading practices te identificeren en te verspreiden.

Mocht dit echter nodig zijn, dan hebben de hiertoe geautoriseerde toezichthouders ook de bevoegdheid om organisaties boetes op te leggen wanneer blijkt dat zij zich niet aan de AVG gehouden hebben. Deze boetes kunnen oplopen tot maximaal € 20 miljoen of 4% van de wereldwijde omzet van het voorgaande jaar.

Lidstatelijke maatregelen

Hoewel de AVG een uniforme set regels beoogd te creëren voor alle landen in de Europese Unie zullen lidstaten in bepaalde gevallen bevoegd zijn om aanvullende regels op te stellen omtrent het beschermen van persoonsgegevens. Hoewel in grote lijnen een uniforme implementatie van de AVG mogelijk is voor multinationals zal er daarom toch ook naar nationale bepalingen gekeken moeten worden bij het uitvoeren van een privacyprogramma.

E-privacyverordening

Naast de AVG zal er ook een E-privacyverordening gaan komen (die de huidige E-privacyrichtlijn gaat vervangen). Die wetgeving gaat specifiek in op bescherming van persoonsgegevens bij elektronische communicatie. Deze richtlijn verplicht lidstaten om in geval van elektronische communicatie, in aanvulling op de AVG, maatregelen te definiëren rondom elektronische communicatiegegevens die als persoonsgegevens kunnen worden aangeduid. Een definitieve versie is nog niet gepubliceerd en verwacht wordt dat deze wetgeving pas gaat gelden in 2019.

Beveiliging van persoonsgegevens

Naast het zorgvuldig verzamelen van persoonsgegevens moet een organisatie persoonsgegevens ook op een juiste en passende manier organisatorisch en technisch beveiligen. Dit houdt onder andere in dat de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van gegevens geborgd wordt. Dat die gegevens niet alleen technisch beveiligd moeten worden maar ook organisatorisch benadrukt dat het beschermen van gegevens ook offline moet gebeuren.

Functionaris voor de gegevensbescherming

De AVG dwingt af dat sommige organisaties een functionaris ten behoeve van gegevensbescherming dienen aan te stellen. Deze functie dient, namens de organisatie, onder andere te focussen op het toepassen en naleven van de AVG en intern dataprivacybeleid. De verplichting om een functionaris voor de gegevensbescherming in te stellen geldt in ieder geval voor overheidsinstellingen.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more about our global network of member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries and territories bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 245,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on Facebook, LinkedIn, or Twitter.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte Network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte Network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2019 Deloitte Accountants B.V.